

האזנות סתר

נושא העבודה

האזנות סתר

תאריך : דצמבר 2015

העבודה מוגשת בחסות העמותה של

נוער שוחר משפט עברי

1

הקדמה אישית

נושא העבודה הוא האזנות סתר , בחרתי בנושא זה לאחר הזכרתו בכיתה שגרמה לי לרצות לחקור לעומק

כדי לדעת יותר מהי בעצם האזנת סתר , כיצד היא מתבצעת , האם היא מותרת , את קבילותה במשפט ,

ואת משקלה בהכרעת הדין.

נושא זה קרוב לליבי כיוון שאני לומדת בנוסף את השפה הערבית ועניין אותי לדעת האם מבחינה חוקית

השימוש בהאזנות הוא מותר בכלל ובפן הביטחוני בפרט וכשזה נוגע בביטחון המדינה האם קיימים סייגים?

ואם כן, מה הם.

הנושא האזנות סתר הוא נושא ארוך ובעל משמעות רבה בנוגע לעזרה בבירור הצדק והוא נוגע בתחומים

רבים ביניהם: דיפלומטיה, ריגול, תקשורת, עסקים וספורט.

במהלך העבודה היה חשוב לי לבדוק את הנושא הן במקורות המשפט העברי והן במקורות

המשפט הישראלי.

2

תוכן העניינים

4	מבוא	פרק ראשון
5	הגדרת האזנה ואיסורה במשפט הישראלי	פרק שני
7	מתי ולמי מותרת ההאזנה	פרק שלישי
11	קבילות האזנה כראיה בבית משפט	פרק רביעי

14	פיקוח על האזנות סתר	פרק חמישי
18	השוואה בין המשפט הישראלי למשפט העברי	פרק שישי
19	סיכום	פרק שביעי
20		ביבליוגרפיה

מבוא

בעבודה זו אדון בנושא "האזנות סתר".

אבחן את השאלה האם האזנת סתר היא אסורה? ואם כן, מהי הגדרתו של האיסור כיום לפי המשפט

הישראלי אל מול הגדרתו בעבר לפי המשפט העברי. כמו כן, אברר למי מותר לבצע האזנת סתר,

מהו העונש הצפוי על האזנת סתר בלתי חוקית ומהי ההשפעה של התפתחות הטכנולוגיה על חוקים שהתבססו

שנים לפני ה"מכשירים החכמים". בנוסף, אבדוק את המניעים השונים הגורמים לאנשים לרצות להאזין (מניע

כלכלי- גילוי סוד מקצועי, מניע ביטחוני – מעקב אחר אויב או חשוד, עניין משפטי- הוכחת עובדה במשפט

העשויה לחזק טענה מסוימת ולעיתים רק מחמת סקרנות או מציצנות).

ננסה להבין מה המעמד והמשקל של האזנה כראיה במשפט הישראלי ובמשפט העברי ונערוך השוואה ביניהם,

כדי להבין את השינויים וההתפתחויות שחלו בנושא זה.

ראשית, אחפש מקורות מידע רבים אסכם אותם ואחלק לראשי פרקים.

לאחר מכן אתחיל בכתיבת העבודה תוך שימת לב לעובדות ולחוקים השונים בנושא.

באמצעות עבודה זו אנסה להשיג את מטרתי שהיא לראות את נושא "האזנות הסתר" מתפתח במרוצת השנים,

להבחין בסוגיות שונות הקשורות בהאזנות ולהבין לעומק את ההגדרה של המושג ואת השפעתו בכל הקשור

בהכרעת הדין ועשיית צדק.

4

פרק שני – הגדרת האזנה ואיסורה במשפט הישראלי

"האזנת סתר" היא האזנה באמצעות מכשיר, לשיחותיהם של אנשים אחרים, בלי הסכמת אף לא אחד מן

הצדדים.

על פי החוק אין שום הבחנה בין האזנה ב"שידור חי" של השיחה לבין הקלטתה והאזנתה אחר-כך.

האזנה לשיחה של אנשים זרים במקומות ציבוריים שונים או האזנה לריב קולני של השכנים בדירה הסמוכה,

על פי חוק האזנות סתר¹ – האזנה זו אינה נחשבת "האזנת סתר" מכיוון שהיא לא נעשית באמצעות מכשיר.

חוק "האזנות סתר" אינו אוסר להאזין ב"אוזן בלתי מזוינת", כלומר שלא באמצעות מכשיר.

כאשר אחד הצדדים לשיחה מסכים להקלטה – אין זו "האזנת סתר". כך, לדוגמה, אם אדם נושא על גופו

מיקרופון סמוי ומקליט שיחה שבה הוא בעצמו משתתף – ההקלטה אינה נחשבת "האזנת סתר", והיא

חוקית לגמרי גם אם המשתתף השני לא נתן לכך שום היתר .

כפי שציינתי לעיל , אין צורך בהסכמת כל המשתתפים בשיחה אלא די בהסכמת אחד מהם.

ניתן לחלק את האזנות – הסתר לשני סוגים : הסוג הראשון כולל את כל ההאזנות באמצעות מיקרופונים

מוסתרים . האזנות אלה נקראות "האזנות נפח" או "האזנות מיקרופוניות" משום שהמיקרופון קולט כל מה

שנאמר בנפח החדר שבו הוטמן המיקרופון .

בסוג השני אין צורך בהטמנת המיקרופון , כי מדובר בשימוש במיקרופון שהמואזן מחזיק בידו ומדבר לתוכו

מרצונו – הטלפון. על ידי התחברות לקו הטלפון ניתן לבצע האזנה נוחה , קלה ובאיכות טובה.

עד כה עסקנו בהקלטות שאינן האזנות סתר (אם משום שלא נעשו באמצעות מכשיר , או משום שאחד

הצדדים היה שותף להקלטה). האזנת סתר, הנעשית ללא היתר , באמצעות מכשיר ובלי הסכמת אף אחד מן

המשוחחים – אסורה על-פי החוק . העונש המירבי על שימוש בהקלטה של האזנת-סתר ללא סמכות הוא חמש

שנות מאסר .

החוק קובע עונש מאסר של עד 5 שנים על האזנה לא חוקית, בין אם בוצעה על ידי רשות מוסמכת (ללא

קבלת היתר) ובין אם בוצעה על ידי אדם פרטי. החוק אף מאפשר לשלול רישיון של חוקר פרטי, במידה

שביצע האזנת סתר לא חוקית. כמו כן, שיחות של עורכי דין, רופאים, פסיכולוגים, עובדים סוציאליים וכוהני

דת (כמרים קתוליים) אסורות להאזנה - למעט במקרים חריגים. במידה שבהאזנת סתר המבוצעת למטרת

גילוי או מניעת פשע, נקלטת שיחה כלשהי שמשתתף בה חבר כנסת - גם שיחה זו אסורה להאזנה, אך ניתן

להקליטה ולהשמיעה בפני השופט שנתן את היתר השמעת האזנת הסתר.

בחוק נקבע עונש זהה לא רק למי שהאזין להאזנת-סתר, אלא גם למי שהשתמש ביודעין וללא סמכות בידיעה

או בתוכנה של שיחה שהושגה בהאזנת-סתר (גם האזנת סתר שנעשתה כדין)².

על חשיבות ההגנה מפני האזנת סתר עמד המשנה לנשיא בית המשפט העליון, אהרון ברק: "האזנת סתר היא

התערבות חריפה בזכותו של אדם להיות עם עצמו. היא מהווה חדירה קשה לפרטיותו של האדם. היא שוללת

מהאדם את מנוחת נפשו, את ביטחונו בחופש רצונו. היא הופכת את מבצרו לכלאו"³.

6

פרק שלישי – מתי ולמי מותרת ההאזנה?

במשפט העברי –

כאמור, בימי קדם לא היו אמצעי האזנה טכנולוגיים כפי שיש היום, ו"האזנת סתר" התקיימה בעיקר באמצעות פתיחת מכתבים או העברתם לגורמים שונים וכן באמצעות האזנה לשיחות בין אנשים בחשאי וללא מכשירים.

² סעיף 2 (ב) לחוק האזנת-סתר, התשל"ט-1979 כפי שתוקן בשנת תשנ"ה
³ ע"פ 1302/92 מדינת ישראל נ' נחמיאס ואח', פ"ד מט (3) 353,309.

האזנת סתר מותרת במשפט העברי במקרים הבאים :

1) חשש נזק – בעל הלכות קטנות דן בשליח למסירת מכתב , החושש שבמכתב נמצא מידע שעלול להזיק לו והרשה לשליח להשמיד את המכתב אך לא לפתוח אותו. אך בעל חקקי לב⁴ התיר לשליח לפתוח את המכתב גם כשמדובר בשניים שאינם יהודים , ואומר בנוסף שהדבר מותר כאשר הכותב הוא יהודי. בדומה לו , הרב יצחק זילברשטיין⁵ מתיר לפתוח את המכתב , כאשר לשליח יש חשש שיש במכתב דבר הלשנה עליו.

2) סיבה חינוכית – יש מתירים להורה או למחנך לפתוח מכתב של בן או של תלמיד , מתוך אמונה שהדבר יסייע בחינוכו , ויש מפקפקים בדבר⁶ .

3) בין בעל לאישה – אחת הסוגיות המעשיות ביותר בהקשר זה היא האזנת סתר שבין בעל לאישה. הבעל חושד באשתו שהיא בוגדת בו, וחפץ לגרשה. כדי להוכיח את טענתו הוא שוכר חוקר פרטי שמאזין לשיחותיה או מצלם אותה תוך פגיעה בפרטיותה . (החוק הישראלי לא רק אוסר את הדבר , אלא גם אוסר בדרך – כלל על בית המשפט לעשות שימוש בראיה שהושגה בדרך זו).

עמדת ההלכה בנושא זה היא : הרב שלמה דיכובסקי מאמין כי בין איש לאישה אין הגנה של צנעת הפרט, והוא מביא כראייה את התנאים אשר כותבים ועורכים בשעת השידוכין , ובו כתוב בנוסחה המקובלת : "ואל יבריחו ואל יעלימו לא זה מזו , ולא זו מזה , כי אם ידורו באהבה ובחיבה" – בנוסחה זו יש התחייבות הדדית שלא יסתירו דבר איש מרעהו.

בעל ואישה נחשבים כגוף אחד , וכביטוי הגמרא : " אשתו כגופו " . ייתכן שמשמעות ביטוי זה היא שבני הזוג מהווים יחידה אחת , שאין סודות בתוכה .

המשנה לנשיא בית המשפט העליון, פרופ' מנחם אלון, מתייחס:

⁴ שו"ת חקקי לב א, י"ד מט.

⁵ ההגנה על צנעת הפרט , עמ' 140.

⁶ נראה שיש לשקול את העניין לפי השאלה אם פתיחת המכתב תביא תועלת או להיפך - לחוסר אמון.

"האזנת סתר מצווה היא בנסיבות מיוחדות, כגון: לשם יצירת ראיות במקרה של עבריינות חמורה (מסית ומדיח), שאזי - 'מכמינין לו עדים מאחורי הגדר' (משנה סנהדרין, ז, י), ומותרת היא, לשם יצירת ראיות לעניין כל עבריינות שהיא (ראה: רבי יוסף באב"ד, בחיבורו על ספר החינוך, מנחת חנוך, מצוה תסב; לא כך הוא, לכאורה, פשוטה של המשנה בסנהדרין שם: 'כל חייבי מיתות שבתורה אין מכמינין עליהם, חוץ מזו' (ההדגשה שלי - מ' א'), והדבר צריך בירור). – במילים אחרות, פרופ' אלון טוען כי כשמדובר במקרי עבריינות ניתן להציב אנשים שיאזינו בסתר וזאת כדי ליצור ראיות ולהשתמש בהן למטרה טובה כמו למגר את תופעת העבריינות.

8

במשפט הישראלי -

החוק בישראל מתיר לבצע האזנות סתר במקרים הבאים:
למען ביטחון המדינה – פעולת הקשבה לשיחות שמתבצעת על ידי השב"כ או על ידי אגף המודיעין של צה"ל, על מנת להבטיח שאין דליפה של פרטים ביטחוניים סודיים אל גורמים עוינים. ההיתר לביצוע האזנות אלה ניתן על ידי שר הביטחון או על ידי ראש הממשלה, כאשר במקרים שאין די זמן לקבל את אישורם ניתן לבצע את ההאזנה גם באישורו של ראש הרשות הביטחונית הרלוונטית (ראש השב"כ או ראש אגף המודיעין).
האזנה זאת יכולה להימשך 48 שעות בלבד.

למען מניעת עבירות פליליות – האזנת סתר שמתבצעת על ידי המשטרה או על ידי רשויות חקירה אחרות כמו

הרשות להגבלים עסקיים ועוד. את האישור לביצוע האזנה מסוג זה יש לקבל משופט מחוזי ובמקרים דחופים

– מהמפקח הכללי של המשטרה שיכול להתיר האזנה למשך 48 שעות. מטרת פעולות אלה היא למנוע פשעים

פליליים ובכל זאת הן מותרות רק במקרים בהם ניתן להוכיח כי הפגיעה בפרטיות מתחייבת.

האזנה לשידורי רדיו ולשיחות בינלאומיות – האזנות סתר אלה אינן מחייבות קבלת היתר, שכן הן מיועדות

בעיקר למטרת צנזורה צבאית ומניעת פעולות שעלולות להזיק לביטחון המדינה ו/או לביטחון תושביה.

הקלטה עצמאית של שיחות טלפון – אדם שמקליט שיחת טלפון שלו עם אדם אחר לא עובר על החוק והקלטה

זו יכולה בהחלט להיות תקפה בבית משפט.

הקשבה לשיחה בהסכמת אחד הצדדים – חוקר פרטי שמבצע האזנת סתר לשיחה לאחר שקיבל את אישורו

של אחד הצדדים בלבד מבצע פעולה שנחשבת חוקית ויכולה לשמש כראיה בבית המשפט.

הגורם המוסמך להתיר האזנת-סתר הוא נשיא של בית-משפט מחוזי, ובהיעדרו – סגן הנשיא.

תוקף צו האזנה לא יעלה על שלושה חודשים, אך השופט רשאי להאריך את תוקפו מפעם לפעם.

9

נשיא בית המשפט העליון לשעבר, מאיר שמגר, פסק כי "מובן שאין להתיר האזנה בעלמא, קרי אין

להתיר האזנה ללא בסיס ראשוני רק כדי לדוג אחר מידע. על השופט להשתכנע, על יסוד המידע המובא

לפניו, שאכן יש צורך אמיתי בנקיטת האמצעי מרחיק הלכת של פגיעה בצנעת הפרט כדי למנוע עבירות או

לגלות עבריינים... גם אופי העבירה הנחקרת משליך במישרין על שיקול הדעת אם להתיר האזנה אם לאו,

ואין, למשל, להתיר האזנה לשם קידום החקירה בעבירות קלות, שמידת חומרתן איננה מצדיקה נקיטת

אמצעי בעל אופי כה חמור".⁷ כלומר, מאיר שמגר מגנה הקלטת האזנה כראיה ללא רקע ובסיס

⁷ ע"פ 2286/91 מדינת ישראל נ. אשר אילוז, פד"י מ"ה (4) 289, בעמוד 297

רק כדי להיחשף למידע רב יותר וטוען שיש לבדוק האם באמת יש צורך ולא ניתן להימנע מזה כי יש כאן פגיעה בצנעת הפרט שכן זהו אמצעי קיצוני בעל אופי חמור ביותר.

לפי סעיף 8 לחוק, האזנות סתר אשר אינן טעונות היתר חוקיות אם נעשו:

(א) בידי מי שהסמיכו לכך ראש רשות בטחון, מטעמים של בטחון המדינה.

(ב) בידי מי שהסמיכו לכך קצין משטרה מוסמך, לשם מניעת עבירות או גילוי עבריינים.

(ג) באקראי ובתום לב, או הקלטה גלויה שנועדה לפרסום ברבים או למחקר.

פרק רביעי - קבילות האזנה כראיה בבית משפט

במשפט הישראלי –

השאלה המרכזית היא: מה דינה של ראיה שהושגה תוך פגיעה בפרטיות והאם יש לפסול אותה?

קיימים חוקים שונים המגינים על הפרטיות שלא הסתפקו בקביעה שהפגיעה בפרטיות יכולה להיות עוולה

אזרחית או עבירה פלילית ושהפוגע צפוי לתביעה בנוזקין או לאישום פלילי, אלא גם קבעו את פסלותה של

ראייה שהושגה תוך כדי פגיעה בפרטיות כמו האזנת-סתר.

בסעיף 13(א) לחוק האזנת סתר נקבע: 'דברים שנקלטו בדרך האזנת סתר בניגוד להוראות חוק זה לא יהיו

קבילים כראיה בבית משפט', ולא נמצאה לבית המשפט שום דרך ל'הכשיר' את הראיה.

בתיקון לחוק נקבעו סייגים לאי הקבילות כראיה שני מקרים:

(1) בהליך פלילי בשל עבירה.

(2) בהליך פלילי בשל פשע חמור, אם בית משפט הורה על קבילותה לאחר ששוכנע, מטעמים מיוחדים

שיפרט, כי בנסיבות העניין הצורך להגיע לחקר האמת עדיף על הצורך להגן על הפרטיות. האזנת סתר

שנעשתה שלא כדין בידי מי שרשאי לקבל היתר להאזנת סתר, לא תהיה קבילה כראיה לפי פסקה זו,

אלא אם כן נעשתה בטעות בתום לב, תוך שימוש מדומה בהרשאה חוקית.

השלבים בבדיקת הקבילות מבחינה טכנית –

במידה והתברר לבית המשפט כי ההאזנה נעשתה כדין, לפי חוק האזנת סתר, הוא פונה לבחון אם ההקלטה

קבילה מבחינה טכנית.

ראשית, יש צורך בזיהוי המשוחחים. בתי המשפט דורשים לצורך זה זיהוי של הקולות.

שנית, יש לוודא כי מכשירי ההקלטה, ההאזנה או הצילום תקינים ופועלים כהלכה, יש צורך במקליט או

במפעיל ההאזנה מיומן ושההקלטה עצמה נשתמרה והיא נאמנה ומהימנה, כלומר, לא נעשו בה עריכה,

קיצוצים, תוספות, שינויים ועיבודים שאיננו יודעים עליהם.

כאשר מדובר בקבילות של הודאה, או של אמרת עד, שהוקלטה בהאזנת סתר – מוסיף החוק "מבחן שלישי"

והוא מבחן כשרותה של ההודאה או האמרה על פי הוראותיו: גם אם עומדת ההודאה או האמרה במבחני

הקבילות, אם היא לא כשרה כראיה על פי הוראת החוק, דינה להיפסל.

"...דברים שנקלטו בהאזנת סתר, קבילים כראיה במשפט פלילי המוגש בשל האזנת סתר..."⁸

במשפט העברי –

הוראות החוק חלות גם על בתי דין רבניים. בית הדין הגדול לערעורים קבע שאין מניעה שבית הדין יסתמך

על ראיה שהושגה תוך פגיעה בפרטיות משום שהוראות החוק האוסרות להסתמך על ראיה מעין זו (האזנת

סתר) אינן חלות על בית הדין.

גישת המשפט העברי בדבר פסלותה של ראיה שהושגה תוך עבירה (פגיעה בפרטיות), דן בה בהרחבה בית

הדין הרבני בתל-אביב⁹.

בתחילה, הדיין, הרב א' שרמן, דן בדעתו של רבא¹⁰ שקבע: 'כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד, אי עביד לא מהני', במילים אחרות, העושה מעשה אסור אין תוקף לתוצאות של מעשהו, ואין זה כדי לפסול את השימוש בראיות שהושגו תוך פגיעה בפרטיות, כיוון שהפגיעה היא דבר שבאיסור, ולעומת זאת השימוש בראיה הוא עניין משפטי ויש הפרדה ברורה ומובהקת בין התחום האיסורי – מוסרי לתחום המשפטי-ממוני.

13

פרק חמישי – פיקוח על האזנות סתר

רקע לנושא :

סעיף 6(ו) לחוק¹¹ קובע שמפכ"ל המשטרה יגיש, מדי חודש, דין וחשבון ליועץ המשפטי לממשלה על ההיתרים שניתנו (וכן על תנאיהם של ההיתרים) לביצוע האזנת סתר למניעת עבירות וגילוי עבריינים; על

⁹ תיק / 2408 ש"נ; פסקי דין רבניים, כרך יד, עמ' 293.

¹⁰ היה מראשי הדור הרביעי של אמוראי בבל במאה הרביעית.

¹¹ סעיף 6(ו) לחוק האזנת-סתר, התשל"ט-1979 כפי שתוקן בשנת תשנ"ה

היתרים שניתנו לפי סעיף 9א לחוק, כלומר, היתרים לביצוע האזנת סתר לבעל שיחה חסויה באחת מן העבירות המפורטות בסעיף; ועל היתרים לביצוע האזנות לפי סעיף 2א לחוק חסינות חברי כנסת. כלומר, מדובר בדיווח על שלושה סוגי היתרים (רגיל, בעלי חיסיון, וחברי כנסת).

סעיף 6(ז) לחוק¹² קובע כי השר לביטחון הפנים ימסור, מדי שנה, דין וחשבון לוועדת החוקה, חוק ומשפט שיכלול את:

*מספר הבקשות שהוגשו לפי החוק המסדיר את נושא האזנת סתר למניעת עבירות וגילויי עבריינים;
*מספר ההיתרים שניתנו .

*מספר האנשים וכמות קווי הבזק ומתקני הבזק שהאזנה אליהם הותרה.

14

באשר לסעיפי העונשין:

סעיף 2(ב) לחוק קובע כי: "המשתמש ביודעין וללא סמכות כדין בידיעה או בתוכנה של שיחה שהושגו על ידי האזנת סתר, בין שנעשתה כדין ובין שנעשתה שלא כדין, או מגלה ידיעה או תוכן שיחה כאמור ביודעין לאדם שאינו מוסמך לקבלה, דינו – מאסר חמש שנים".

סעיף 2(ג) לחוק קובע כי: "המציב או המתקין מכשיר למטרת האזנת סתר שלא כדין או כדי לאפשר שימוש בו למטרה האמורה, דינו – מאסר חמש שנים".

¹² סעיף 6(ז) לחוק האזנת-סתר, התשל"ט-1979 כפי שתוקן בשנת תשנ"ה

וסעיף 2א לחוק שעניינו עבירה של חוקר פרטי קובע כדלקמן:

(א)הורשע חוקר פרטי לפי חוק חוקרים פרטיים ושירותי שמירה, התשל"ב-1972 (להלן – חוק החוקרים), בעבירה לפי סעיף 2, רשאי בית המשפט, בנוסף לכל עונש שיטיל, לשלול ממנו את רישונו לעסוק כחוקר פרטי ולפסלו מקבלת רישיון חדש לתקופה שלא תעלה על שבע שנים מיום שיקבע.

(ב)מי שנשלל רישונו כאמור, לא יהיה רשאי לקיים משרד חקירות פרטיות בתוך תקופת הפסילה; הודעה על החלטת בית המשפט לפי סעיף זה תימסר לועדת הרישוי לפי חוק החוקרים.

פיקוח –

סעיף 6(ו) לחוק קובע כי מדי חודש, מגיע ראש חטיבת מודיעין במשטרת ישראל יחד עם קצינת האזנות ראשית לפגישה עם היועץ המשפטי לממשלה.

בפגישה זו מוצג בפני היועץ ובפני צוות מטעמו כל הבקשות שהוגשו באותו חודש להאזנת סתר (בין אם הותרו ובין אם לא).

הצוות של משרד המשפטים כולל את היועץ המשפטי לממשלה, עוזרו, המשנה לפרקליט המדינה, מנהלת המחלקה הפלילית בפרקליטות המדינה והמשנה ליועץ המשפטי לממשלה לעניינים פליליים.

בדיווח מוצגות הבקשות לפי התכים שונים, כדלקמן:

- שם יחידת האזנות הסתר.
- מספר סידורי.
- מספר הבקשה להאזנת סתר.
- מספר ההאזנה.

- שם המואזן (שם פרטי ושם משפחה).
- סוג העבירות (בפרט-העבירה שבגינה הוצא הצו).
- סוג ההאזנה (סלולארי, מיקרופוני, קווי, תא קולי, אינטרנט, פקס, סמס וכדומה).
- מספר הטלפון המואזן (בהאזנת נפח יצוין נפח).
- התקופה שאושרה להאזנה.
- הארכות להאזנה (לרבות מספר ההארכה ומשך כל התקופה שאושרה להאזנה).
- הנימוקים להאזנה (יבהירו את הצורך בביצוע ההאזנה).
- החלטת השופט, לרבות הגבלות שהוטלו.

הצוות מנהל דיון כללי בסוגיות רוחב כמו נהלי עבודה של המשטרה, יכולות טכנולוגיות, קידום חקיקה בנושא ועוד, וכן דיון על מקרים ספציפיים שעולה בהם הצורך בבדיקה פרטנית (מספר מקרים בודדים בכל דיווח).

מדי חודש יש כ-200-150 האזנות סתר מדווחות. בנוסף, בהתאם להנחיית היועץ המשפטי לממשלה הנוכחי, מדי תקופה נבדקת גם השאלה האם הוגשו כתבי אישום בתיקים הנבחנו, והאם ההאזנה סייעה לפענוח הפרשיות.

היועץ המשפטי לממשלה רואה את חשיבות הפיקוח במסגרת דיווח זה בשני מישורים עיקריים:

- (1) המישור הקונסטרוקטיבי – הפיקוח מאפשר תיקונים במהלך ההליך לגבי מקרים פרטניים. כך למשל, אם היועץ המשפטי לממשלה מוצא כי בתיק מסוים אין הצדקה להאזנה או לתקופת ההאזנה, ניתן להוריד את ההאזנה או לקצר את תקופתה.

(2) המישור ההרתעתי – אף על פי שהיועץ המשפטי לממשלה אינו בוחן לעומק את כל המקרים המדווחים לו, נוצר אפקט הרתעתי שכן ברגע שבמשרה יודעים שאחת לחודש היועץ דן בנושא זה, הדבר יוצר תחושה כי ההליך אינו חסין מביקורת ולכן כל התהליך מובנה לכתחילה בצורה אחרת.

תכלית הפיקוח כפולה:

(1) איתור תקלות ברמה המערכתית – יכול להביא לשינוי נהלים ושינוי חקיקה.

(2) איתור תקלות פרטניות – תכלית משנית בלבד ככל שהיא נגזרת מהדיווח המועבר ליועץ המשפטי לממשלה.

השופט בדימוס ורדי זיילר סבר כי ישנה חשיבות מיוחדת להליך של בקרה ופיקוח כאשר מדובר בהליך מגמתי כדוגמת ההליך של האזנות סתר.

מכאן, שבמסגרת הפיקוח יש להיכנס לעובי הקורה ולכל הפרטים הקשורים לכל תיק ותיק.

מלאכת פיקוח כאמור אין באפשרות היועץ המשפטי לממשלה לבצע, ומכאן שאין להותיר את מלאכת הפיקוח בידיו.

פרק שישי - השוואה בין משפט הישראלי לעברי

נוכחנו לגלות כי ישנם דינים הדומים בין המשפט הישראלי למשפט העברי בסוגיית האזנות סתר. מאידך, ישנם דינים השונים בין המשפט הישראלי למשפט העברי. כמו כן ישנן סוגיות להן ישנה התייחסות במשפט הישראלי אך לא במשפט העברי, ולהיפך.

במשפט הישראלי, חוק האזנות סתר אינו שולל קריאה של חומר כתוב שנשלח בדואר, או בכל מקום אחר בעוד שבמשפט העברי "חרם דרבנו גרשום" (קריאת מכתבי הזולת) אוסר את הדבר.

בעניין האזנה בהסכמת אחד הדוברים קיים הבדל ניכר בין תפיסת החוק הישראלי לזו של ההלכה. לפי ההלכה, גם לבן שיח אסור לספר לאדם אחר מה ששמע, כאשר ניתן להניח שהדובר מקפיד שדבריו לא יועברו לאחרים. ואילו לפי המשפט הישראלי, כדי שהאזנה תיחשב האזנת סתר היא צריכה להיות ללא הסכמה של אף אחד מהדוברים, כלומר, אם צד אחד מקליט את דברי השני – הדבר לא יחשב להאזנת סתר כהגדרתה בחוק, אלא אם ההאזנה נעשתה "למטרת ביצוע עבירה או מעשה נזק, או למטרת גילוי דברים שבינו לבינה והם מצנעת האישות, ושלא לצורך הליך משפטי בין בני הזוג" (סעיף 3).

בסוגיית האזנה לשיחה בתדר רדיו גלוי: בפרשת צ'חנובר¹³ נפסק כי שניים שדיברו ביניהם במכשיר רדיו גלוי נחשבים כמי שחשפו את דבריהם לרבים, וההאזנה להם לא תיחשב כהאזנת סתר ואף נקבע מאוחר יותר בחוק בסעיף 8 (5). קביעה זו הולמת את עמדת ההלכה, כעולה מדברי המאירי¹⁴, הקובע שאין חוששים להיזק שמיעה של אנשים שאינם נזהרים בדיבורם.

סיכום

כפי שהתוודענו הנושא "האזנות סתר" נכלל בזכות לפרטיות והוא תופס חלק נרחב ממנה.

¹³ ע"פ 48/87 איתן צ'חנובר נ' מדינת ישראל פ"ד מא (3) 581.

¹⁴ בית הבחירה יומא ד, ב.

הזכות לפרטיות הולכת ותופסת מקום מרכזי יותר במערכת הזכויות הראויות להגנה משפטית.

ההתפתחות הטכנולוגית המאפשרת כיום חדירה בקלות כה רבה לצנעת הפרט מאלצת את החברה לתת ביד

הפרט כלים משפטיים להגנה על צנעת חייו.

עקרונות המשפט העברי פרקטיים גם במציאות הטכנולוגית של ימינו והכללים שנקבעו כדי להגן על הפרטיות

אינם קבועים ונוקשים, ואינם יפים לשעתם בלבד, אלא האסור והמותר קבועים על יסוד עקרונות בסיסיים

הנוגעים לחובת אהבת הרע, לכבוד האדם ולשמירה על שמו הטוב.

הזכות לפרטיות, שהוכרה בעת האחרונה כראויה להגנה משפטית במשפט המודרני בכלל, ובארצנו בפרט,

יסודה בתפיסת עולם שלא הייתה מקובלת בעולם בעבר, ולפיה לא רק גופו ורכושו של האדם ראויים להגנה,

אלא גם אישיותו ואורח חייו.

ההשקפה היהודית שהאדם אינו 'בשר ודם' בלבד, אלא יצור תבוני שנברא בצלם ה', מסבירה את העובדה

שמה שהוא בגדר חידוש במשפטי העמים, 'כבר היה לעולמים' במקורותינו, בקביעת כללים משפטיים

המגנים לא רק על ערכיו החומריים של האדם אלא גם על ערכיו הרוחניים.

מהשוואה בין שיטות המשפט השונות ניתן היה להבחין כי יש נושאים בהם הדין הוא דומה ויש נושאים בהם

הדין הוא שונה. וכן ישנם נושאים לגביהם אין התייחסות במשפט האחר.

פסיקה

ע"פ 1302/92 מדינת ישראל נ' נחמיאס ואח', פ"ד מט (3) 353,309.

ע"פ 2286/91 מדינת ישראל נ. אשר אילוז, פד"י מ"ה (4) 289, בעמוד 297

בג"צ 3815/90 - מרדכי גילת נ' מר רוני מילוא - שר המשטרה.

ע"פ 48/87 איתן צ'חנובר נ' מדינת ישראל פ"ד מא (3) 581.

ספרות מחקר

עו"ד גז ששי ורון משה, המשפט הפלילי: מדריך לדיני העונשין בישראל – 2001.

עו"ד הלם אלי, דיני הגנת הפרטיות, הוצאת פרלשטיין – גינוסר 2003.

עו"ד חי דן, ההגנה על הפרטיות בישראל, 2006.

השופט קדמי יעקב, על הראיות, תל אביב, 1983.

מאמרים

פרופ' רקובר נחום, ההגנה על צנעת הפרט, תשס"ו (2006).

ד"ר ורהפטיג איתמר, צנעת אדם – הזכות לפרטיות לאור ההלכה, תשס"ט (2009).

משפט עברי

ספרות הפסיקה - בית הבחירה יומא ד, ב.

ספרות השו"ת - שו"ת חקקי לב א, יו"ד מט.